

วรรณคดีลีลาเพลง

สุพรรณศรี สุวรรณรัตน์ *

คงเป็นที่ยอมรับกันว่าบทเพลงได้เข้ามาผูกพันกับวิถีชีวิตมนุษย์ในทุกด้าน ทั้งในพิธีกรรมและขนบประเพณีต่างๆ และยังใช้เพลงเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจ ให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน บางคนใช้เพลงช่วยคลายความเหงา ความทุกข์ หรือใครบางคนอาจใช้เพลงเป็นสื่อแทนใจในการสื่อสารกับบุคคลอื่น

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย บทเพลงได้เข้ามามีบทบาทมากโดยเฉพาะเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ประกาศใช้ ครูอาจารย์หลายๆ คน ต่างตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย

สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ที่มีเนื้อหาวรรณคดี ผู้เขียนได้พยายามศึกษาค้นคว้าหาวิธีการ ว่าควรจะนำวิธีการสอนแบบใดมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ผู้เขียนจึงตัดสินใจเลือกหลักการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้วิธีการสอนหลายๆ แบบผสมผสานกัน

ผู้เขียนสนใจที่จะนำเพลงมาใช้สอนวรรณคดี เพราะเห็นว่าเพลงเป็นสิ่งที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสนใจ การสอนวรรณคดีหากไม่มีวิธีการสอนที่น่าสนใจจะทำให้การเรียนวรรณคดีของนักเรียนไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งตรงกับที่ วิจิตรา เจือจันทร์ (2533) ได้ศึกษาผลของการใช้เพลงในการฝึกอ่านออกเสียงพยัญชนะ ร ล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งพบว่า การนำบทเพลงมาใช้ในการแก้ปัญหการออกเสียงได้ผลเป็นอย่างดี

* อาจารย์ 3 โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ผู้เขียนเห็นว่าเพลงมีอิทธิพลต่อเด็กในการที่จะดึงดูดความสนใจ และจะทำให้นักเรียนเข้าใจ และจดจำได้นาน รวมทั้งยังมีโอกาสได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ผู้เขียนจึงได้จัดการเรียนการสอนวรรณคดี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้เพลงเป็นสื่อที่สำคัญ

เริ่มต้นด้วยการสนทนาถึงบทเพลงประกอบละคร ซึ่งนักเรียนได้ดูจากการแสดงละครทาง โทรทัศน์ ว่าเนื้อหาในบทเพลงประกอบละครแต่ละเพลง มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของ บทละครอย่างไร หลังจากนั้นก็ซักถามนักเรียนถึงวรรณคดีเรื่องต่างๆ ว่านักเรียนสนใจวรรณคดี เรื่องอะไร ตอนไหน และแต่ละตอนมีเนื้อหาอย่างไร แล้วผู้เขียนได้นำเสนอบทเพลงรามเกียรติ์ โดยเปิดเทปเสียงทำนองเพลงคุณลำไย ให้นักเรียนทั้งชั้นได้ร่วมกันร้องเพลงรามเกียรติ์

เพลงรามเกียรติ์

คำร้อง สุพรพงศ์ สุวรรณรัตน์

ทำนอง เพลงคุณลำไย

ยังจำไม่เคยลืมเลือน คอยเตือนตนเองเอาไว้ เรียนรามเกียรติ์ครั้งใด ยังจดจำไว้ในใจเรื่อยมา วรรณคดีก็มีถมไป พวกเราทั้งหลายนั้นต้องศึกษา อย่าตามเขาเห็นเป็นเรื่อง เบื่อหน่ายนั้นหนาจะกลายเป็นคนแย่ไป

ถามจริงๆ ว่าเธอสนใจเรื่องใด รามเกียรติ์ใช้ไหมที่เธอสนใจศึกษา หรืออยากรู้ว่า ตัวละครนั้นหนา อยากรู้ว่าใครนั้นเป็นพวกใคร

(พูด) พระราม พระลักษมณ์ พระพรต ลูกท้าวทศรถ อโยธยา

สุครีพ พาลี หนุมาน ล้วนชำนาญทหารแก้วกล้า

ทศกัณฐ์ พิเภก ทูต ขร ตรีเศียร บังอรสำมะนกขา

กุมภกรรณ ไมยราพ อินทรชิต ล้วนญาติมิตรเผ่าพงศ์ลงกา

เธอนั้นก็มีวรรณคดีที่ต้องศึกษา เพื่อให้รู้เหตุการณ์ที่ผ่านมา ได้รู้ว่าเรื่องราวนั้นเป็นเช่นไร วรรณศิลป์ก็น่าสนใจ เหตุใดจึงดงามอย่างนี้ เพราะล้วนใช้คำดีดี สื่อความหมายมากมี อย่าเมินวรรณคดีของเราเลย

คิดๆ ดูให้ดี (ซ้ำ)

หลังจากที่ร่วมกันร้องเพลงรามเกียรติ์ ที่มีการกล่าวถึงตัวละคร เห็นได้ชัดว่านักเรียนทั้งชั้นเกิดความกระตือรือร้นขึ้นมาก ผู้เขียนได้สนทนากับเนื้อหาของบทเพลงรามเกียรติ์ว่ากล่าวถึงเรื่องอะไรบ้าง แล้วจึงให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจว่านักเรียนสนใจวรรณคดีเรื่องอะไร เมื่อเข้ากลุ่มแล้วให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้เล่าสู่กันฟัง และถ้ายังไม่กระจ่างชัดในเนื้อหาวรรณคดีเรื่องใด ให้ศึกษาจากเอกสารประกอบการสอนที่ผู้เขียนเตรียมไว้ โดยนักเรียนทุกกลุ่มได้ตั้งเป้าหมายร่วมกันว่า ทุกกลุ่มจะนำเสนอเนื้อหาวรรณคดีเรื่องที่กลุ่มสนใจศึกษาด้วยบทเพลง

นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ทำงานร่วมกันอย่างสนุกสนาน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แล้วสร้างผลงาน "วรรณคดีลีลาเพลง" ได้อย่างน่าประทับใจ เมื่อผู้เขียนได้สอบถามถึงขั้นตอนการสร้างผลงาน นักเรียนได้สรุปขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

1. เลือกวรรณคดีเรื่องที่ประทับใจ อาจจะเลือกเนื้อหาเฉพาะบางตอนก็ได้ แล้วศึกษาเนื้อหาตอนนั้นให้เข้าใจ
2. เลือกบทเพลงที่ประทับใจ และสามารถขับร้องได้ตลอดทั้งเพลง
3. ดัดแปลงคำร้องในบทเพลงที่เลือกให้มีคำร้องเป็นเนื้อหาจากวรรณคดี
4. สมาชิกในกลุ่มฝึกซ้อมเพลงวรรณคดีที่แต่งใหม่
5. นำเสนอผลงานหน้าชั้น

ผลของการทำงานกลุ่ม จึงเกิดบทเพลงจากวรรณคดีหลายๆ เรื่อง ที่น่าประทับใจ
ดังเช่น บทเพลงขุนช้างขุนแผน ตอน พลายงามพบพ่อ

เพลงขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามพบพ่อ

คำร้อง พิพัฒน์พงศ์ เพียรประสานกิจ วีรธิดา แซ่ปึ้ง
 นิศานาถ รัตนโชติ พีรพร นีบุตร
ทำนอง เพลงกินจู้จิบ

* เสร้าๆ ๆ แม่เราน้ำตาตกดิน เราไม่รู้เป็นไร เจ็บใจขุนช้างใจหินๆ
กินจู้จิบๆ กินจู้บ กินจิบ กินจู้บกินจิบ
พลายงาม จำใจ ต้องไปเมืองกาญจน์ฯ ขุนช้างมันจะฆ่าพลายงาม เพราะแค้น ฝ่ายนางพิม
ร้องไห้ เสร้าใจอ่อนแรง ไม่รู้ทำไ้ทุกซ่ใจ ต้องส่งลูกไปหาย่าคราวนี้
เจ้าพลาย เดินทาง ไปตามลำพัง เพื่อนที่ยังก็คือพวกสัตว์และพืชไพร เพียง
หนึ่งวัน ก็ถึงเมืองกาญจน์ฯ ตั้งใจ วั้ตรำบนดอน อาศัยนอน ไม่ต้องง้อนอนคนที่ใจหิน *
พอเข้าม่งไป บ้านใหญ่ทองประศรี ความคิดดีช่วยพวกเด็กเสี่ยงควาย แอบไปป็น
มะยมต้นใหญ่ตั้งอุบาย ย่าทองฯ จับได้ แก่ตักนลาย พลายงามบอกไป เป็นลูกขุนแผน
ย่าทองฯ ตกใจ เจ้าพลายหลานเรา พลายเล่าความ ขุนช้างเลวทรามทำร้าย พอ
ตกเย็น พลบค่ำทุกคนร่วมใจ ทำขวัญเจ้าพลาย ก่อนเข้านอน เจ้าพลายอ้อนวอน ขอพบพ่อ
สักที *
รุ่งเช้าย่าทองฯ สั่งคนผูกช้าง ออกเดินทาง สองวันครึ่งถึงกรุงศรีฯ พอได้พบกันพ่อลูก ร้องไห้
เสร้าชีวิต ขุนแผนขอให้ทองประศรี สอนวิชาดีให้กับพลายงาม
พลายน้อย พากเพียร เล่าเรียนด้วยใจ มนต์ขอมไทย ทุกเรื่องทำได้ สุขชี ย่าทองฯ ภูมิใจ
หลานอายุได้สิบสามปี เร่งทำพิธีตามธรรมเนียม ขึ้นสิบสามค่ำเตรียม โขนจุกพลายงาม *

เห็นได้ชัดว่าผลงานของนักเรียนที่น่าเสนอ เป็นผลงานที่น่าชื่นชมยิ่ง เพราะสามารถนำ
เนื้อหาจากวรรณคดีมาใส่ทำนองเพลงที่เป็นที่นิยมในขณะนั้นได้อย่างเหมาะสม ทั้งให้
รายละเอียดในเนื้อหาของวรรณคดีตอนนั้นอย่างครบถ้วน และเมื่อนำมาขับขานเป็นบทเพลง จึงได้ทั้ง
ความรู้และความเพลิดเพลิน ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งในเนื้อหาของวรรณคดีมากขึ้น
ยังมีนักเรียนอีกหลายกลุ่ม ได้นำเสนอ "วรรณคดีลีลาเพลง" ด้วยท่วงทำนองเพลงที่ทันสมัย และ
มีเนื้อหาที่เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมของตัวละครที่สำคัญหรือเป็นการกล่าวถึงเนื้อหาเฉพาะบางตอน
เช่น เพลงสามก๊กมิกซ์ ทำนองเพลงซ็อต

เพลงสามก๊กมิกซ์

คำร้อง ธัญมน อภิชาติจิตรวัฒน์, นัยนา เงินมาก
 วิรงรอง ศรีกัลยานิวัต, นิญานิน นิกากิ
ทำนอง เพลงซัด

เรื่องสามก๊กเป็นของจีน ล่อกวนตงเป็นผู้แต่ง คนไทยได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ คือ เจ้าพระยาพระคลังทนน้อยอยู่ด้วยกันอยู่สามก๊ก วุยก๊ก จ๊กก๊ก และสุดท้ายง่อก๊ก

*หัวหน้าของจ๊กก๊กนั้นคือเล่าปี่ หัวหน้าง่อก๊กนั้นคือซุนกวน หัวหน้าวุยก๊ก นั้นคือโจโฉ ต่างก็ทำสงครามกัน

ฝ่ายเล่าปี่มีจูถ่ง เป็นคนดีและซื่อสัตย์ คนวางแผนคือขงเบ้ง เจ้าเล่ห์ บิฮูหยินนั้นใจกล้า ช่วยอาเต๊าเอาไว้ได้ สละชีพจนตัวตาย ยอดหญิง มีเดียวหุยอีกคนหนึ่งเป็นทหาร ของเล่าปี่มีหน้าที่ต่อสู้กับพวกโจโฉ

*ฝ่ายของโจโฉนั้นก็มีคนเก่ง มีทั้งทหารเอกและทหารรอง มีลูกน้องตั้งเยอะเป็นพันๆ คน แต่ไม่รู้ทำไมยังไม่แพ้เล่าปี่

บรรยากาศในชั้นเรียนขณะที่แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้น นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะได้ฟังเพลงจากวรรณคดีของกลุ่มต่างๆ ในทำนองที่แตกต่างกันไป ทุกๆ คนเกิดความสนุกสนาน ที่ได้รับความรู้จากวรรณคดีหลายเรื่อง มีการนำเสนอด้วยวิธีการใหม่ และได้รับความเพลิดเพลินในการฟังเพลง และบางกลุ่มอาจจะมีทำทางประกอบให้ตื่นตาตื่นใจอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมแล้ว สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซิปปา (CIPPA MODEL) ซึ่ง รศ. ดร. ทิศนา แหม่มณี ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอน 7 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นทบทวนความรู้เดิม
2. ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่
3. ขั้นศึกษาทำความเข้าใจ
4. ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจกับกลุ่ม
5. ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้
6. ขั้นแสดงผลงาน
7. ขั้นประยุกต์ใช้ความรู้

นอกจากนี้ผู้สอนยังได้นำวิธีการสอนแบบบูรณาการแบบสอดแทรก มาใช้อีกด้วย เป็นการสอน วิชาภาษาไทยสอดแทรกวิชาศิลปะกับชีวิต วิชาดนตรี และนาฏศิลป์

หลังจากการสอน ผู้เขียนได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ที่เรียนวรรณคดีโดยใช้บทเพลง เป็นสื่อ นักเรียนต่างแสดงความคิดเห็นที่คล้ายๆ กันดังนี้

นัยนา เงินมาก และ นิญานิน นิกาจิ ตัวแทนของกลุ่ม แสดงความคิดเห็นไว้ในการอภิปรายหลัง จากการนำเสนอผลงาน ว่าวิธีการสอนแบบนี้ เป็นวิธีการสอนแบบใหม่ที่นักเรียนชอบ เพราะได้เปิด โอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น ไม่น่าเบื่อ ส่งเสริมความสามัคคี และสามารถนำ บทเพลงที่นักเรียนชอบมาช่วยการจดจำในเนื้อหาวิชาที่เรียนได้เป็นอย่างดี

กุลธร ถวิลประวัติ และ วีรชิต ทองมาก ตัวแทนของอีกกลุ่มหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า เป็นวิธีการสอนที่แปลก ไม่น่าเบื่อ ได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยในการจดจำและยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

พิพัฒน์พงศ์ เพียรประสานกิจ นิสานาด รัตนโชติ และ วีรธิดา แซ่ปึ้ง ตัวแทนกลุ่มแสดง ความคิดเห็นว่า วิธีการสอนแบบนี้ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก ในหลายๆ ด้าน นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นวิธีการที่ไม่น่าเบื่อ ไม่ซ้ำซากจำเจ อีกทั้งส่งผลให้นักเรียนเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียรสของวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ได้มากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ นอกจากนักเรียนจะได้ความรู้เกี่ยวกับ วรรณคดีหลายๆ เรื่อง ได้ทำงานร่วมกัน ได้สร้างองค์ความรู้ แล้วนักเรียนยังเกิดความสุขใจไปขณะเดียวกัน ใช้แต่เฉพาะนักเรียนเท่านั้นที่เกิดความสุขใจ ผู้เขียนยังพลอยได้รับความชื่นใจจากการจัดการเรียน การสอน และเชื่อมั่นว่า “วรรณคดีลีลาเพลง” เหล่านี้ คงจะอยู่ในความทรงจำของนักเรียนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป พรกุล. "การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" วารสารวิชาการ
ปีที่ 4 ฉบับที่ 9 กันยายน 2544.
- ทศนา แหมมณี. "การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา
(CIPPA MODEL) " วารสารวิชาการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 พฤษภาคม 2542.
- วิจิตรา เจือจันทร์. ผลการใช้เพลงในการฝึกอ่านออกเสียงตัวพยัญชนะ ร ล
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สถาบันภาษาไทย, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ทักษะภาษานานาวิธี.
กรุงเทพมหานคร : cursa, 2541.
-